Taina Vallander

22.5.2023

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Eduskunta

Kirjallinen asiantuntijalausunto TyV ti 23.05.2023 klo 12.15

Valtioneuvoston kirjelmää U 108/2022 vp täydentävä jatkokirjelmä UJ 5/2023 vp Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta

- STTK yhtyy valtioneuvoston näkemykseen laajan kansallisen liikkumavaran säilyttämisen perusteltavuudesta.
- STTK katsoo, että Suomen kannan täydentämisessä ihmiskaupan uhrien palvelujen käytön kriminalisoinnin osalta tulisi huomioida, että palvelujen osto voi tapahtua myös oikeustoimihenkilöiden toimesta esimerkiksi laajoissa alihankintaketjuissa.
- Muutosesitys ihmiskaupan uhrin auttamista ja tukemista koskeva direktiivin 11 artiklan 4 kohtaan kansallisten ohjausmekanismien perustamisesta sekä kansallisen keskuspisteen nimeämiseksi on STTK mielestä perusteltua uhrin tehokkaan tuen, auttamiskanavien tunnettuuden ja viranomaistoiminnan tehostamiseksi.

Kommentit Suomen kantaan tehtävistä täydennyksistä

STTK kiittää mahdollisuudesta lausua Suomen kantaan tehtävistä täydennyksistä liittyen ehdotukseen direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta.

STTK ei ota kantaa ehdotukseen pakkoavioliiton ja laittoman lapseksiottamisen lisäämisestä ihmiskaupan hyväksikäytön muodoiksi.

STTK pitää perusteltuna valtioneuvoston näkemystä laajan kansallisen liikkumavaran säilyttämisestä direktiivissä. Silti komission taholta ehdotettujen muutosten taustalla on nähtävissä halu konkretisoida ja systematisoida ihmiskaupan ehkäisemistä ja torjuntaa sekä uhrien suojelua jäsenmaissa. Tätä voidaan pitää perusteltuna ja edistettävänä tavoitteena.

Ihmiskaupparikoksille tyypillistä on, että niitä ei tunnisteta viranomaistoiminnan piirissä, eikä yhteiskunnassa laajemmin.

Taina Vallander 22.5.2023

Uhrin avun piiriin hakeutumiselle ei myöskään ole olemassa selkeitä, uhrin kannalta riittävän matalan kynnyksen palveluita tai tieto niistä ei tavoita uhreja. Ihmiskaupparikokset tyypillisesti havaitaan muiden rikosten tutkinnan yhteydessä. Näin ollen muutosten voidaan myös nähdä puolustavan paikkaansa.

Palvelujen tietoisen käytön kriminalisointi

Komissio esittää direktiiviin uutta 18 a artiklaa, jonka mukaan olisi toteutettava tarvittavat toimenpiteet kysymyksessä olevien palvelujen tietoisen käytön kriminalisoimiseksi.

STTK katsoo, että Suomen kannan täydentämisessä tulisi huomioida, että palvelujen osto voi – ja usein myös tapahtuu – oikeustoimihenkilöiden toimesta esimerkiksi laajoissa alihankintaketjuissa. On huomionarvoista, että palvelun hankkija, ostaja tai tilaaja voi olla myös tietoinen siitä, että ihmiskaupan tunnusmerkit täyttyvät, jolloin taho osallistuu rikolliseen toimintaan joko piittaamattomuuttaan tai halusta saavuttaa hyötyä rikollisella toiminnalla. Usein ihmiskauppa kytkeytyy myös osaksi muuta järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa. Tässä koko arvoketjun toiminnan rangaistavuudella voi olla merkittäviä harmaata taloutta ja talousrikollisuutta ehkäisevä merkitys.

Esimerkiksi tilaajavastuulaissa on luotu velvoite työn tai hyödykkeen tilaajalle selvittää, että sopimuskumppani täyttää sopimuspuolina ja työnantajina lakisääteiset velvoitteensa. Näin ollen palvelun tilaajalle on luotu velvoite ja vastuu velvoitteen laiminlyöntitilanteessa.

Kansallinen ohjausmekanismi ja keskuspiste uhrien auttamiseksi

STTK pitää perusteltuna komission muutosesitystä ihmiskaupan uhrin auttamista ja tukemista koskevan direktiivin 11 artiklan 4 kohtaan kansallisten ohjaus-mekanismien perustamisesta sekä kansallisen keskuspisteen nimeämiseksi.

Ihmiskaupan uhrien kynnys hakea apua on usein korkea ja ymmärrys rikoksen uhriksi joutumisesta heikko. Ihmiskauppa voi jatkua vuosia ja jäädä kokonaan havaitsematta kansallisten viranomaisten toimesta uhrin olinpaikan vaihtuessa tai ihmiskauppaan havaitsemiseen liittyvän viranomaisosaamisen puutteen vuoksi. Ihmiskaupan uhri on usein uhri jo maahan saapuessaan.

STTK katsoo, että uhrin asemaa ja avunsaantia sekä kansainvälistä tiedonvaihtoa selkeyttäviä toimia on syytä vahvistaa niin EU-tasolla kuin Suomessa. Kansalliset ohjausmekanismit ja keskuspisteen nimeäminen voivat osaltaan vahvistaa uhrille tarjottavaa tukea, auttamiskanavien tunnettuutta sekä tehostaa viranomaisten tiedonvaihtoa. Esitys ei välttämättä aiheuta merkittäviä muutostarpeita kansalliseen lainsäädäntöön tai resursseihin, mutta selkiyttää jo olemassa olevien toimijoiden vastuunjakoa.

Taina Vallander 22.5.2023

Lisätietoja Taina Vallander, johtaja
taina.vallander@sttk.fi